

БОГДАН М. ПУНЬКО

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС

Навчальний посібник

INTERNATIONAL BUSINES

Train aid is for universities

Видавництво «Магнолія 2006»

Львів

УДК 332.021.339.5.339.9

П 88

ПУНЬКО Богдан Михайлович

П88 Основи підприємницької діяльності. Т.2. Міжнародний бізнес. Навчальний посібник для університетів / Б.М. Пунько. – Львів: Видавництво ПП «Магнолія 2006» – 416 с.: табл., рис. Бібліогр.: с. 401 - 410 (208 назв).

*Рекомендовано міністерством освіти України як
навчальний посібник для студентів вищої школи*

Навчальний посібник для університетів «Міжнародний бізнес» призначається для вивчення, у першу чергу, при підготовці фахівців таких інноваційних прикладних спеціальностей, як «Бізнес-адміністрування», «Міжнародний бізнес» (у тому числі в галузі туристичного бізнесу), «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Маркетинг». За вибором студентів і університету може бути рекомендований для вивчення студентами інших економічних та неекономічних спеціальностей.

У книзі приводиться тематичний набір теоретичних, методологічних і практичних знань у сфері здійснення зовнішньоекономічної діяльності, яку презентує й уособлює міжнародний бізнес. Даний навчальний посібник дозволяє отримати системні знання про сучасний міжнародний бізнес.

Книга рекомендована для студентів, викладачів, науковців університетів, може мати прикладне застосування для підприємців і державних службовців.

ISBN 978-617-574-292-1

© Пунько Б.М. (Міносвіти)
©Видавництво ПП "Магнолія 2006"

ВСТУП

«Міжнародний бізнес» це у деякій мірі інноваційне для української освіти, синтезоване автором поняття, воно ще тільки почало набувати нормативного поширення в офіційній навчальній літературі. У існуючій несистематизованій термінології створюється де-яка плутанина з назвами тотожних предметів. Тут головне не сплутувати поняття «міжнародні зв'язки», «зовнішньоекономічні зв'язки» або «міжнародні економічні відносини» з поняттями «зовнішньоекономічна діяльність», «міжнародна підприємницька діяльність», або «міжнародний бізнес». Існуючі на сьогодні в окремих університетах спеціалізації з «міжнародної підприємницької діяльності» або «міжнародного бізнесу», це фактично підміна спеціальності «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

Тому надалі ми будемо притримуватися існуючих нормативних назв дисциплін, які відображають тотожні предмети і об'єкти вивчення, тотожні явища і процеси в прикладній економіці. Назви дисциплін можуть різнитися у тих чи інших університетах: «Зовнішньоекономічна діяльність», «Основи зовнішньоекономічної діяльності», «Управління зовнішньоекономічною діяльністю» тощо, усі три названі дисципліни несуть у собі смислове навантаження міжнародного бізнесу. Зокрема з самого початку було уведено не зовсім вдалий термін «зовнішньоекономічна діяльність», не коректне і надто громіздке словосполучення, у англomовній версії пишеться за допомогою двох слів або через дефіс «foreign economic activity» або «external economic activity». Саме слово «діяльність» більше придатне до предметів «міжнародні економічні відносини» або «зовнішньоекономічні зв'язки». Є сподівання, що у недалекому майбутньому саме цей термін - «Міжнародний бізнес» набуде нормативного значення, але для цього будуть потрібні законодачі зміни, а освітньо-кваліфікаційні рівні бакалавра і магістра за спеціальністю «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» будуть називатися відповідними рівнями за спеціальністю «Менеджмент міжнародного бізнесу».

Зокрема визначення «Зовнішньоекономічна діяльність» з'явилося в Україні з початком економічних реформ в 1987 році. Одним з центральних напрямків економічної реформи була децентралізація зовнішньої торгівлі, надання підприємствам права безпосереднього виходу на зовнішній ринок і стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності на рівні господарських суб'єктів (мікроекономічних структур). Зовнішньоекономічна діяльність в Україні здійснюється на підставі Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», який вперше був прийнятий Верховною Радою України у квітні 1991 р.

Підготовка фахівців у сфері функціонування зовнішньої економіки, в тих чи інших сферах народного господарства, є актуальною проблемою. Проблемою національної безпеки України, проблемою розвитку суспільного добробуту громадян України, проблемою якості й економічної ефективності державної зовнішньоекономічної політики на міжнародних ринках. Слід зазначити, що український економічний комплекс має значний незадіяний експортний потенціал. Об'єктивна необхідність експортної орієнтації української економіки добре відома і формально визнається на управлінських рівнях дерегулювання зовнішньоекономічної діяльності України. Через відсутність достатньої кількості підготовлених фахівців з управління, та з менеджменту зовнішньоекономічної діяльності зокрема, у практиці зовнішньої економіки не реалізовується організаційна, керівна й регуляторна політика пошуку ефективних іноземних партнерів і ринків.

На зовнішні ринки продукція експортується без наукових підходів до вивчення ефективних ринків і солідних партнерів, часто збувається через сумнівних посередників. Через таких же посередників імпортуються виробничі технології і обладнання, які є визначальними у плані інноваційного розвитку економіки. Як наслідок, продукція українських товаровиробників експортується за заниженими, а неперспективне в плані науково-технічного прогресу технічне й технологічне обладнання, інші товари іноземних виробників імпортуються за явно завищеними цінами.

В Україні є проблеми з:

- управління підприємством в умовах становлення зовнішньоекономічної діяльності;*
- управління підприємством в умовах зовнішньоекономічного демпінгу;*
- управління підприємством в умовах субсидійно-дотаційного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;*
- управління зовнішньоторговельним балансом (сальдо) на національному рівні;*
- управління зовнішньоторговельним балансом (сальдо) на регіональному рівні тощо.*

З огляду на це необхідні фахівці, які можуть здійснювати пошук закордонних партнерів, залучати іноземні інвестиції, здійснювати спільні з іноземними партнерами проекти з урахуванням світових інноваційних процесів.

Тому сьогодні актуально акцентувати увагу на проблемах економічного комплексу в контексті управлінського розвитку. Для здійснення трансформаційних змін в економіці України необхідні спеціалісти-управлінці ринкової орієнтації. Україні потрібні менеджери-інтелектуали, з високими діловими якостями і уміннями, які уміють працювати з людьми, вміють ефективно використовувати наявні людські ресурси та сучасні прогресивні методи менеджменту.

І саме це важливе завдання – підготовка менеджерів якісно нового рівня, передбачається вирішувати шляхом підготовки бакалаврів і магістрів з напрямку менеджмент, інших спеціальностей і спеціалізацій господарсько-економічного спрямування. Зокрема в Україні проводиться підготовка фахівців із спеціальності, яка необхідна в умовах функціонування міжнародних ринкових відносин: «менеджмент зовнішньоекономічної діяльності».

АНОТАЦІЯ

Програма вивчення нормативної дисципліни «Основи зовнішньоекономічної діяльності» складена автором цього посібника у відповідності до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалавра з напрямку підготовки 0502 «Менеджмент», і охоплює всі змістовні модулі, визначені анотацією для мінімальної кількості годин, передбачених стандартом.

Навчальна програма вивчення предмету «Основи зовнішньоекономічної діяльності» передбачає виконання ряду практичних робіт: тести, написання тематичних курсових робіт, питання й практичні завдання для написання контрольних робіт, розв'язування розрахунково-аналітичних задач тощо.

У монографії сформульовано тематичний опорний конспект лекцій за темами:

1) теоретико-методологічна сутність основних категорій зовнішньоекономічної діяльності;

2) класифікація та сутність видів зовнішньоекономічної діяльності;

3) теоретико-методологічна сутність форм і методів здійснення зовнішньоекономічних торгівельних операцій;

4) організація зовнішньоекономічних торгівельних відносин у рамках світової організації торгівлі як моноальтернатива сталого розвитку;

5) економічне моделювання сукупних витрат суспільної економіки та «індексу відкритості економіки», як факторів оптимізації відтворювальних процесів;

6) регуляторні індикатори стабілізації та спокою економіки: глобальний і макроекономічний рівні;

7) економічна участь України у сот.: аналіз макроекономічних результатів у 2008–2009 роках;

8) організаційно-технологічні основи функціонування інфраструктури міжнародної логістики;

9) формули розрахунку показників ефективності ЗЕД та ін.

У книзі також сформульовано ряд тем, які розширюють нормативне тематичне коло, завдання для самостійної роботи і підготовки до практичних занять. Подано перелік контрольних питань для проведення поточного модульного та підсумкового контролів. Приводяться тематичні плани курсових робіт та методика написання й оформлення курсових робіт, розроблені розрахунково-аналітичні задачі; опорна тематика дипломних робіт (випускних робіт бакалавра) спеціальності «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»; тематика магістерських робіт (автор тематики д.е.н., професор Б.М. Пунько).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
АНОТАЦІЯ.....	5
ТЕМИ ДЛЯ АУДИТОРНОГО ВИВЧЕННЯ.....	6
ТЕМА	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ОСНОВНИХ КАТЕГОРІЙ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	6
ТЕМА	
МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР КЛАСИФІКАЦІЇ ВИДОВОЇ СУТНОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	13
ТЕМА.	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ФОРМ І МЕТОДІВ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ТОРГІВЕЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	24
ТЕМА.	
ОРГАНІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ТОРГІВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У РАМКАХ СВІТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ.....	34
ТЕМА	
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ВЗАЯМІ У ПРОЦЕСІ ВСТУПУ ДО СОТ.....	41
ТЕМА	
ЕКОНОМІЧНА УЧАСТЬ УКРАЇНИ У СОТ.....	50
ТЕМА	
СУКУПНІ ВИТРАТИ СУСПІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА "ІНДЕКС ВІДКРИТОСТІ ЕКОНОМІКИ" ЯК ФАКТОРИ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	60
ТЕМА	
РЕГУЛЯТОРНІ ІНДИКАТОРИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ТА СПОКОЮ ЕКОНОМІКИ: ГЛОБАЛЬНИЙ І МАКРОЕКОНОМІЧНИЙ РІВНІ.....	65
ТЕМА	
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРАНСПОРТНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ У ЗЕД.....	81
ТЕМА	
ОСНОВИ МАРКЕТИНГОВОЇ ФІЛОСОФІЇ У ЗЕД.....	96
ТЕМА.	
ПОЛІФАКТОРНА ОЦІНКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ОБ'ЄКТИВНІ ОРІЄНТИРНО-ПРІОРИТЕТНІ КРИТЕРІЇ ЇЇ РОЗВИТКУ У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	112
ТЕМА	
ПАРИТЕТНО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РІВНІВ ДОХОДУ І КУПІВЕЛЬНОЇ СПРОМОЖНОСТІ У СТОЛИЦЯХ СВІТУ.....	129
ТЕМА	
ЕМПІРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ НА ГЛОБАЛЬНОМУ РІВНІ ЕКОНОМІКИ.....	136
ТЕМА	
НЕОУНІВЕРСАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	144
УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНФОРМАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ В УМОВАХ ЗЕД ПІДПРИЄМСТВА.....	156
ТЕМА	
"МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ" ЯК БІЗНЕС У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	163

ТЕМА	
АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ВАРТІСНИХ ОБСЯГІВ ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ ПОСЛУГ ПО ОКРЕМИХ КРАЇНАХ У ДИНАМІЦІ ЗА ПЕРІОД 2001 – 2015 РОКІВ.....	174
ТЕМА	
АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ ПОТЕНЦІЙНОГО ЗБІЛЬШЕННЯ ЕКСПОРТУ-ІМПОРТУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ МІЖ УКРАЇНОЮ І КАНАДОЮ.....	182
ТЕМА	
АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ ЗРОСТАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ І ОБ'ЄДНАНИМИ АРАБСЬКИМИ ЕМІРАТАМИ.....	192
ТЕМА	
ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ТА АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ УРЯДОВОГО КЕРІВНИЦТВА ЕКОНОМІКОЮ КРАЇНИ – СТАН 2015.....	197
ТЕМА	
АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕКСПОРТУ-ІМПОРТУ ТОВАРІВ У РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ СВІТУ В ДИНАМІЦІ.....	208
ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ПОЗААУДИТОРНОГО ВИВЧЕННЯ.....	219
ТЕМА	
РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	219
ТЕМА	
ОРГАНІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ ОСНОВНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ.....	224
ТЕМА	
ОСОБЛИВОСТІ СТЯГНЕННЯ ПДВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	228
ТЕМА	
СТРАХУВАННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	236
ТЕМА	
ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ.....	241
ТЕМА	
ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЯК СПОНУКАЛЬНОГО ФАКТОРА СИНЕРГІЧНОГО ВІДТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ.....	252
ТЕМА	
ФОРМУВАННЯ НАУКОВИХ ОСНОВ ЕФЕКТИВНОГО ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ.....	262
ТЕМА	
БАЗИСНІ УМОВИ (ПРАВИЛА) ПОСТАВКИ ТОВАРІВ АБО БАЗИСНІ МІЖНАРОДНІ ТОРГІВЕЛЬНІ ПРАВИЛА «ІНКОТЕРМС 2010».....	272
ТЕМА	
ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ДОГОВОРІВ (КОНТРАКТІВ) У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	274
ТЕМА	
ТИПОВІ СТРУКТУРНІ УМОВИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО КОНТРАКТУ.....	279
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ	

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	285
ТЕМА	
ФОРМУЛИ РОЗРАХУНКУ ПОКАЗНИКІВ	
ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕД.....	285
ТЕМА	
КАТЕГОРІЙНО-ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ У	
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	288
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ І ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ	
ЗАНЯТЬ.....	297
КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ.....	299
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ.....	305
ТЕСТИ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ІСПИТУ).....	313
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.....	364
ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ.....	375
ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ КУРСОВИХ РОБІТ.....	376
МЕТОДИКА НАПИСАННЯ Й ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ РОБІТ.....	386
РОЗРАХУНКОВО-АНАЛІТИЧНІ ЗАДАЧІ.....	388
ОПОРНА ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ (ВИПУСКНИХ	
РОБІТ БАКАЛАВРА) СПЕЦІАЛЬНОСТІ "МЕНЕДЖМЕНТ	
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ".....	397
ТЕМИ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ.....	398
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ НОРМАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ.....	401
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ.....	402
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНШИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	409
ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА.....	411
ЗМІСТ.....	413

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Богдан Михайлович Пунько

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС

Навчальний посібник

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 31,05.

Видавництво «Магнолія 2006»
м. Львів-53, 79053, Україна, тел.: +38 (050) 370-19-57
e-mail: magnol06@ukr.net
<https://magnolia.lviv.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК №2534 від 21.06.2006 року,
видане Державним комітетом інформаційної політики,
телебачення та радіомовлення України

Надруковано у друкарні видавця Марченко Т. В.